

Pievienotās vērtības nodokļa krāpšanas apkarošanas problēmas Latvijā saistībā ar zelta lietņiem

Atis Bičkovskis

Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa, Latvija

Ievads. Latvijas nodokļu administrācija kopš 2013. gada uzsākusi aktīvu cīņu pievienotās vērtības nodokļa (PVN) izkrāpšanas darījumos ar zelta lietņiem. Tomēr tikai 2017. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Pievienotās vērtības nodokļa likumā, ar kuru ieviesa īpašu nodokļa piemērošanas režīmu neapstrādātu dārgmetālu, dārgmetālu sakausējumu un ar dārgmetālu plaķētu metālu piegādēm jeb PVN apgrieztās maksāšanas kārtību.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija analizēt Latvijas tiesu praksi par komersanta iesaistīšanos krāpnieciskās darbības ar nolūku gūt fiskālas priekšrocības atskaitāmā nodokļa veidā darījumos ar zelta lietņiem. Ar deskriptīvo (aprakstošo) metodi izziņāts administratīvo tiesību institūts. Izmantota dogmatiskā metode, kas palīdz pareizi izprast administratīvās normas. Dogmatiskais paņēmiens piemērots, lai gūtu izpratni par tiesisko normu juridisko saturu un likumdevēja gribu.

Rezultāti. Līdz apgrieztās PVN maksāšanas kārtības ieviešanai zeltam nodokļu administrācija veica nodokļu auditus komersantiem, kuri deklarēja zelta lietņu darījumus. Komersants kā vienu no pierādījumiem darījuma esamības apstiprināšanai auditā iesniedza VSIA "Latvijas probes birojs" testēšanas laboratorijas pārskatus, kas apliecināja zelta esamību. Papildus tika skaidrots, ka zelta lietņu faktiskā nodošana notikusi VSIA "Latvijas probes birojs" telpās, parakstīti pieņemšanas un nodošanas akti. Jāuzsver, ka minētie testēšanas laboratorijas pārskati apliecina tikai konkrētā zelta lietņa sastāvu, bet neapliecina darījuma faktisko esamību starp deklarētajiem darījuma partneriem. VSIA "Latvijas probes birojs" nekontrolē komersantu privāttiesiskos darījumus un neapstiprina darījumu faktisku norisi, bet sniedz pakalpojumus – dārgmetālu izstrādājumu un to komplektējošo daļu provēšanu.

Likuma "Par valsts probes uzraudzību" 2. panta ceturtajā daļā noteikts, ka personām, kuras veic saimniecisko darbību ar dārgmetāliem, dārgakmeņiem un to izstrādājumiem, ir pienākums šādas saimnieciskās darbības veikšanas vietas reģistrēt Latvijas probes iestādē. Arī 2002. gada Ministru kabineta noteikumu Nr. 367 "Kārtība, kādā reģistrējamas saimnieciskās darbības vietas darbam ar dārgmetāliem, dārgakmeņiem un to izstrādājumiem, to obligātās provēšanas un marķēšanas kārtība un neprovētu dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu uzglabāšanas kārtība" 18. punktā noteikts, ka saimniecisko darbību ar dārgmetāliem, dārgakmeņiem un to izstrādājumiem drīkst uzsākt tikai pēc tās reģistrācijas birojā, ko apliecina publikācija internetā. Līdz ar to komersantam jābūt reģistrētam saimnieciskās darbības reģistrā ar dārgmetāliem vai reģistrētam pēc darbību veikšanas, lai gan PVN krāpšanās darījumos iesaistītie komersanti ne vienmēr šīs normas ievēro.

Secinājumi. Ja pie komersanta darījuma attaisnojuma dokumentiem tiek pievienoti VSIA "Latvijas probes birojs" testēšanas laboratorijas pārskati, pieņemšanas un nodošanas akti, kas parakstīti biroja telpās, tiesas dažkārt uzskata, ka darījums varētu būt noticis, jo prece tiek konstatēta un darījuma esamību papildus apstiprina strīdus darījuma noformētie dokumenti biroja telpās. Lai pierādītu darījuma esamību ar konkrētu darījumu partneri, komersanti arvien biežāk iesniedz foto un video fiksācijas par darījuma faktiskajiem apstākļiem, tomēr šāda komersanta rīcība nav saprotama, ja par to netiek sniegts skaidrojums, kāpēc komersants tā rīkojies. Būtu nepieciešams komersanta skaidrojums, vai šādi viņš dokumentē katru savu saimniecisko darījumu vai arī tā rīkojas tādēļ, ka apzinās savu iesaistīšanos krāpnieciskās darbības ar nolūku gūt fiskālas priekšrocības atskaitāmā nodokļa veidā.